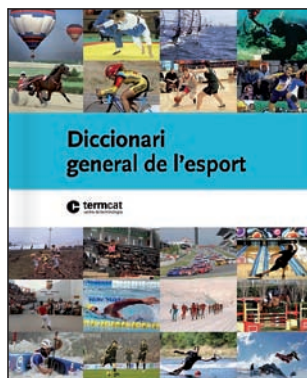

Diccionari general de l'esport

Diccionari general de l'esport,

TERMCAT,
Barcelona 2010.

Una feliç coincidència va aplegar la celebració del 20è Campionat d'Europa d'Atletisme i la publicació del *Diccionari general de l'esport* (DGE), a càrrec del TERMCAT. Els millors atletes van començar a competir a Barcelona a finals de juliol del 2010, després de molts esforços, i també el DGE, després d'una llarga preparació (anys en plural), va començar a córrer al juliol o potser una mica abans. Oficialment va fer-ho el dia 3 de juny del 2010, data en què es va presentar al Palau de la Generalitat. Tanmateix, en la data d'edició dels crèdits diu «març de 2010». La primera presentació va anar a càrrec d'autoritats polítiques, esportives i acadèmiques. També una feliç coincidència m'ha fet seguir el Campionat d'Europa d'Atletisme, amb la televisió i alguns diaris al davant, i el DGE sempre al costat i en línia, obert pel diccionari pròpiament o pels índexs temàtics del final o per la introducció. Això m'ha permès al capdavant fer-ne el balanç terminològic que segueix, ben modest, amb l'únic objectiu d'aportar algunes observacions a una obra excel·lent.

Ho és per molts motius, una obra excel·lent. Pel nombre de termes recollits (10.972 amb definició), pel nombre d'esports (81, agrupats en 21 grups, com es veu en l'arbre de camp inicial), pels índexs temàtics, pels índexs en tres llengües (castellà, francès i anglès), per l'annex sobre les le-

sions esportives, per la bibliografia, també pel recull fotogràfic (amb fotos de seleccions catalanes practicant esports diversos). Ho és per una estructura exemplar, que, a part de l'arbre de camp i d'una taula d'observacions, conté un cos molt precís, amb tots els termes ordenats alfabèticament i numerats correlativament, amb les informacions corresponents d'àrea temàtica, equivalents a les tres llengües esmentades, definició i notes. Les definicions m'han semblat sempre encertadíssimes i és més que rellevant l'interès de les notes. Una delícia. Quan en alguna ocasió he caçat alguna inexactitud o alguna mancança s'ha degut a novetats que el DGE no podia saber abans de la data de publicació (cosa que demostra que tot es mou, fins i tot les regles dels esports i les circumstàncies que els envolten). Per exemple, les notes de **20 km marxa** i **50 km marxa** apunten que «en jocs olímpics, campionats mundials i campionats d'Europa», aquestes proves surten i arriben a l'estadi olímpic. Doncs bé, per primera vegada en el Campionat d'Europa d'Atletisme de Barcelona la sortida i l'arribada es van situar fora de l'estadi olímpic. També per primera vegada es va veure un **dorsal blau**, fixat a la part exterior de la peça de roba que cobreix el tronc dels atletes, per a acreditar l'atleta que el duia com a líder del rànquing europeu de la temporada, i un **dorsal daurat**, per a acreditar l'atleta que el duia com a vigent campió. Va destacar també l'aparició d'un petit **cotxe automàtic** o teledirigit que retornava el martell que llançaven els atletes; el vehicle només es veu en les grans competicions.

Una novetat del DGE en relació amb els diccionaris del TERMCAT en general és la incorporació de denominacions incorrectes en català al final d'alguns termes. Per exemple: *relevista* és una incorrecció freqüent (a l'entrada **rellevista**); també *xàndal* (a l'entrada **xandall**); també *guà*, per bé que en el diccionari no hi ha accent: *gua* (a l'entrada **guant**); etc. Tot i que ja es diu que aquestes denominacions s'han recollit d'una manera no sistemàtica ni exhaustiva, n'apunto unes quantes referides a l'atletisme, que són encara força esteses en els

mitjans orals, sobretot en boca d'alguns personatges invitats: *valla, valles* (en les entrades **100 m tanques**, **110 m tanques** i **400 m tanques**; s'esmenta la incorrecció en **tanca**); *adelantar* (en l'entrada **avançar**), *tacs de sortida* (en **blocs de sortida**); *aro metàl·lic* (en **cèrcol metàl·lic**); *curva* (en **corba**); *descalificació, desqualificar* i *desqualificat* (en les entrades **desqualificació, desqualificar** i **desqualificat**); *empate* (en **empat**); *calentament* (en **escalfament**); *sancada*, com anava repetint un comentarista invitat, a televisió (en l'entrada **gambada**); *línea* (en **línia** i potser en les altres línies: **d'arribada, d'impuls, de compensació, de reunió...**), i fins i tot un lamentable *testig* (en **testimoni**).

Val a dir que el DGE recull una àrea temàtica general anomenada *esport*, cosa que implica que als 330 termes que es refereixen exclusivament a l'atletisme, segons l'índex temàtic del DGE, s'hi han de sumar una colla de termes que apareixen etiquetats amb l'hiperònim *esport* i que, en alguns casos, també pertanyen a l'atletisme. Són més de 120, si partim del nombre de termes («uns 450») que apareixen en el *Diccionari d'atletisme* (DA) que el mateix TERMCAT té penjat en el seu web. Això vol dir, per exemple, que el lector tant ha de considerar propis de l'atletisme els termes **camp**, **camp a través**, **cap de jutges d'arribada**, **cap del martell...** (de l'àrea temàtica *atletisme*) com **campana**, **canvi de ritme**, **canvi de velocitat**, **cap de cronometradors**, **cap de pista** i **carrer** (de l'àrea temàtica *esport* del DGE; inclosos en el DA en línia).

La comparació entre el DGE i el DA m'ha fet descobrir 12 termes que no recull el DGE, 2 dels quals (**Associació Internacional de Federacions d'Atletisme** i **IAAF**, que és la sigla corresponent) queden justificadament descartats en el mateix DGE: «... no hi ha el nom de cap federació ni tampoc de cap club». Els altres 10 termes, propis de l'atletisme, haurien de poder constar en el DGE: **arribada igualada**, **cronòmetre de pista**, **empunyadura de la javelina**, **enlairar-se**, **impacte** (el DGE el recull dins les àrees *esports de raqueta, tir* i *caça, pesca i tir*), **maneguí** (surt

en el DGE, però no en l'accepció pròpia de l'atletisme), **pal de saltòmetre**, **saltador eliminat**, **sèrie eliminatòria**, **terreny de competició** i **verificació d'aparells**). En tots dos diccionaris es recull també **desempat**, però dos atletes mai no han de fer cap prova addicional per a desfer un empat, que és la definició que en donen totes dues obres.

Prensa i televisió prefereixen d'una manera sistemàtica el manlleu *photo-finish* (davant de **foto d'arribada**). Un exemple va ser la final dels 100 metres en categoria masculina, on, a part de la progressió excepcional del francès Lemaitre, que li va fer guanyar la cursa amb un temps de 10,11 segons, van entrar Lewis-Francis, Mbandjock, Obikwelu i Chambers amb un temps de 10,18 segons: la *photo-finish*, deien els comentaristes (i ho escriuen, generalment sense guiónet, força mitjans escrits), va servir per a decidir les medalles de plata i de bronze, i també la medalla de xocolata, que és com se sol anomenar el premi del quart classificat en la final d'una competició. Per cert: **progressió** és un terme que s'hauria de considerar també en atletisme (s'esmenta amb altres accepcions en el muntanyisme i l'espeleologia), per a referir-se a la velocitat creixent que adopten alguns corredors a mesura que avança la cursa. També el DGE hauria d'entrar, potser, els termes **rècord del campionat**, **rècord nacional** i **rècord europeu** (ja hi són **rècord mundial** i **rècord olímpic**). Finalment, si el DGE recull **millor temps**, potser també hauria de recollir **millor marca** (fins i tot **millor marca de la temporada**, en anglès *season best*; i **millor marca personal**, en anglès *personal best*), com diuen i escriuen els periodistes. Així mateix es podria pensar en **passar per temps** i **fer nul**, al costat d'altres locucions amb els verbs **passar** i **fer**; d'un **salt nul**, els professionals també en diuen **nul**.

Entre els sinònims que recull el DGE, els periodistes especialitzats en solen preferir un: **mesurament** i no **amidament** (**mesurar** i no **amidar**), **cursa** i no **carrera** (en l'accepció de 'prova consistent a cobrir una distància determinada...'), **podí** i no **podium**. Altres formes són

molt poc utilitzades, gairebé gens, tot i que les imatges ben sovint ensenyen aquests objectes, espais o materials: la **taula de batuda** en els saltadors de llargada i els triplistes, el **pas-sadís d'embranchida** en les zones de salt, la **gàbia de protecció** que tanca la zona de llançament de martell i de llançament de disc, o el **tartan** propi de la superfície de la pista. En tot cas, els periodistes d'esports van fer una feina lloable des del punt de vista terminològic, i voldria pensar que el DGE hi va contribuir, perquè és una obra excel·lent, capaç de superar tots els campionats esportius amb una marca excepcional, més enllà de l'atletisme. Un motiu en segella el valor: la col·laboració de federacions, especialistes i terminòlegs, amb la tenacitat pròpia dels grans atletes. Hi han col·laborat més de 250 persones. Enhorabona a tots!

Quan l'any 1992 vaig portar la torxa olímpica, als rellevistes ens van donar un llibret d'informació. Aleshores tot eren llibrets, com la col·lecció de 29 diccionaris d'esports olímpics, elaborada pel TERMCAT amb vista als Jocs Olímpics d'aquell any. Però allò eren només llibrets, ni que fossin molt ben fets. Ara ja tenim un gran diccionari general de l'esport, que hauríem de difondre entre el públic ampli a qui s'adreça com una mostra més de normalització. ♦

DAVID PALOMA

Per un ús ètic del llenguatge

Rosa Calafat,
Per un ús ètic del llenguatge,
Angle Editorial, SL,
Barcelona 2010.

Interessantíssim el llibre *Per a un ús ètic del llenguatge*, de la filòloga Rosa Calafat, publicat fa pocs mesos i guardonat amb el Premi d'Assaig Breu Josep Irla 2010. Dividit en cinc capítols que Calafat anomena «cinc principis», hi trobem un retrat lúcida, i alhora inquietant, de la realitat nacional del país i del seu estat de prostració política. L'estat de la llengua, al capdavant, és un reflex de la situació d'anormalitat en què vivim i el llibre, pàgina per pàgina, fa més evident que l'únic camí per a capgirar aquesta inèrcia anorreadora és la constitució d'un Estat propi. Sense les eines d'un Estat no salvarem la llengua, de la mateixa manera que no salvarem res que tingui

a veure amb la nostra identitat nacional, més enllà de quatre tradicions folclòriques.

Els cinc principis de Calafat ens parlen «del llenguatge com a eina de conjunt», «de diversitat cultural versus comunicació globalitzada», de la necessitat que els mitjans de comunicació normalitzin «el punt de vista català», de la subjecció del llenguatge políticament correcte «als principis legals que hi regeixen», i de la importància d'un nom comú per a tota la comunitat lingüística catalana que impedeixi l'esquarterament que ara patim. Heus-ne ací un tast:

«Les paraules d'una cultura se substitueixen, es matisen o es reciclen talment com el vidre, el plàstic o qualsevol material d'ús de la col·lectivitat. Les paraules poden ser veritables eines de protecció i de contenció cap a altres cultures, o no. El francès mediàtic es protegeix de l'entrada d'anglicismes –Llei Toubon, 1994–. L'espanyol modern no té catalanismes. El català modern conté una allau d'hispanismes.»

«Ens convé trencar el tòpic prejudici que es basa en el fet que el català només es pot assemblar al castellà. El català, des del moment que és una llengua creada per humans, i independentment de la seva filiació a una família lingüística, comparteix trets culturals amb altres llengües. I parl d'aquest prejudici perquè ha estat massa usat a l'hora de justificar el català

fàcil: aquell català que només pot ser observat des d'un punt de vista, l'espanyol.»

«La percepció que un poble té d'ell mateix es regula a través dels punts de vista que corren pels seus canals difusors de conformitat social. I s'introjecta en termes de confiança i transparència en la informació. Ara com ara, les eines pedagògiques mediàtiques internes no ajuden gaire a veure'ns com un mercat lingüístic únic: clar i transparent; ja hem vist com les externes tampoc.»

«Posats constantment en la necessitat de triar entre una llengua suposadament salvada però sistemàticament presentada com a problemàtica –el català– i una altra d'aparentment neutra i sense cap d'aquests problemes –la llengua estatal–, molts catalanoparlants van fent habitual la dimissió lingüística fins a concebre-la com l'únic comportament normal, o l'únic educat. Interioritzen, així, una mena de sentiment d'obligació de passar-se a la llengua dels altres sense tenir dret a la reciprocitat.»

«La llengua és el component cultural que camina per sobre dels referents i s'estén amb identificació immediata a través dels seus parlants.»

Llegiu-lo, reflexioneu sobre les seves conclusions i actueu en conseqüència. ♦

VÍCTOR ALEXANDRE

Alba Diaz, Helena Ledesma,
Cartes de condemnats a mort pel franquisme,
Edicions Cossetània,
Valls 2010.

Aquest llibre és una iniciativa a títol individual de les periodistes Alba Díaz Garcia de Alcaraz i Helena Ledesma Llorente, amb el suport del professor i historiador Josep M. Figueres i del Centre d'Història Contemporània de Catalunya (CHCC), que pretén recopilar i seleccionar les cartes dels condemnats a mort pel franquisme. Aquest projecte ja existeix en altres contextos històrics a França i a Itàlia, entre d'altres

països. S'ofereix, doncs, un document personal d'alt valor representatiu a la ciutadania, basat en el que fou la repressió del franquisme. Els vint-i-quatre personatges que aquí es presenten són només una petita mostra de les milers de víctimes que va deixar el fosc període del franquisme. Aquells qui ho van patir en primera persona són els que millor poden transmetre tot l'horror de l'època per evitar que caigui en l'oblit. ♦